

22105 LINGÜÍSTICA APLICADA A LA TRADUCCIÓ

Curs 2008-2009

Anual, 1er curs, 6 crèdits, 4,5 ECTS, 115 hores/alumne

PROFESSORS

M. TERESA ESPINAL (GRUP 1, DIVENDRES DE 8.30 A 10.30)

Departament de Filologia Catalana
Despatx K-2003 / B11-256

Atenció als estudiants: segon quadrimestre, divendres de 10.30 a 12h (K-2003) i hores a convenir

Teresa.Espinal@uab.cat

Només es contestaran els missatges enviats des de l'adreça institucional
(@campus.uab.cat)

JOAQUIM LLISTERRI (GRUP 1, DIVENDRES DE 8.30 A 10.30)

Departament de Filologia Espanyola
Despatx K-2004 / B11-290.5

Atenció als estudiants: primer quadrimestre, divendres de 10.30 a 11.30 (K-2004), dilluns i dimecres de 13 a 14 (B11-290.5) i hores a convenir

Joaquim.Llisterri@uab.cat

Només es contestaran els missatges enviats des de l'adreça institucional
(@campus.uab.cat). Per posar-vos en contacte amb el professor no utilitzeu el sistema de tutories de Campus Virtual; feu servir el correu a la web de la UAB (<https://webmailCampus.uab.cat/>) o el vostre programa habitual.
http://liceu.uab.cat/~joaquim/Linguistica_Aplicada.html

MARTA BOSCH (GRUP 2, DIVENDRES DE 8.30 A 10.30)

Departament de Filologia Catalana
Despatx B11-290.6

Atenció als estudiants: divendres d'11 a 12 i hores a convenir

Marta.Bosch@uab.cat

Només es contestaran els missatges enviats des de l'adreça institucional
(@campus.uab.cat)

ANNA GAVARRÓ (GRUP 3, DIVENDRES DE 12.30 A 14.30)

Departament de Filologia Catalana
Despatx B11-250

Atenció als estudiants: dilluns i dimecres de 10.30 a 11.30 i hores a convenir
anna.gavarro@uab.cat

OBJECTIUS DE LA FORMACIÓ

Atès el fet que l'objecte d'estudi de la lingüística és el llenguatge i que la traducció és bàsicament una operació lingüística, l'objectiu fonamental d'aquest curs és donar una formació lingüística bàsica als futurs professionals de la Traducció i de la Interpretació. L'assignatura té com objectius específics presentar els fonaments i principis del llenguatge humà, les estructures i l'ús de les llengües, i els fonaments lingüístics del procés de traducció.

CONTINGUTS

BLOC 1: FONAMENTS I PRINCIPIS DEL LLENGUATGE HUMÀ

0. Conceptes generals i prejudicis lingüístics

La diversitat del llenguatge. ¿Hi ha llengües millors i pitjors, primitives i avançades, fàcils i difícils, aspres i dolces, etc.?

1. La naturalesa del llenguatge humà

Aspecte comunicatiu del llenguatge humà. La comunicació lingüística. Les funcions del llenguatge. El llenguatge humà com a sistema de signes. El signe lingüístic. Relacions d'oposició: paradigmàtiques i sintagmàtiques. La doble articulació del llenguatge humà. Nivells i operacions de l'anàlisi lingüística.

Aspecte creatiu del llenguatge humà. El llenguatge humà com a sistema de coneixement. Llenguatge: activitat i forma.

Aspecte biològic del llenguatge humà. L'origen i l'adquisició del llenguatge. Gramàtica universal i gramàtica particular. Les famílies lingüístiques i els criteris de classificació. Tipologia lingüística i universals lingüístics.

L'organització de la gramàtica.

BLOC 2: LES ESTRUCTURES DE LES LLENGÜES

2. L'estructura fonètica i l'estructura fonològica

Llengua oral i llengua escrita. Sistemes de representació gràfica de la llengua. Les relacions entre sons i grafies. Caracterització articulatòria dels elements segmentals. Els elements suprasegmentals. La transcripció fonètica: els alfabet fonètics.

Les unitats de l'anàlisi fonològica: fonemes i trets distintius.

3. L'estructura morfològica i el significat lèxic

Les unitats de l'anàlisi morfològica: mot, morfema, morf i al·lomorfs. Processos morfològics: flexió, derivació i composició.

Les tipologies morfològiques: llengües aïllants, aglutinants i flexives.

Relacions de sentit entre unitats lèxiques: contrastos binaris (antonímia, complementarietat, inversió), contrastos no binaris, hiponímia i sinonímia, polisèmia i homonímia, implicació.

Significat central i significat perifèric: extensions figuratives. Metàfores i metonímies.

Camps semàntics o conceptuals i camps lèxics.

L'estructuració del lèxic. Lèxic heretat, lèxic adquirit i lèxic creat.

Lèxic, lexicó i diccionari. Terminologia.

4. L'estructura sintàctica

Gramaticalitat i correcció. Gramàtica descriptiva i gramàtica normativa.

Les unitats de l'anàlisi sintàctica: constituent, sintagma, oració. L'estructura sintàctica com a estructura jeràrquica: ordre lineal i ordre estructural.

Categories gramaticals: categories lèxiques i sintàctiques. Categories lèxiques: les parts de l'oració. Categories sintàctiques: sintagmes o frases. Les funcions sintàctiques. Arguments i adjunts.

Ordre bàsic dels constituents de l'oració. Tema i rema: passiva, dislocació, interrogació i focalització.

Tipologia sintàctica.

5. L'estructura semàntica

El significat estrictament lingüístic i la interpretació d'enunciats. Significat del mot i significat de l'oració.

La composicionalitat del significat. Relacions estructurals: relacions temàtiques o de predicació; relacions de modificació i de quantificació.

Contingut proposicional i relacions de sentit entre proposicions: implicació, pressuposició, paràfrasi, oposició, contradicció, anomalia, ambigüïtat i vaguetat.

El significat discursiu. Relacions interoracionals: connexió formal, cohesió lèxica, connexió discursiva. La noció de coherència en la formació del text.

BLOC 3: L'ÚS DE LES LLENGÜES

6. L'actuació lingüística

Comunicació verbal i comprensió d'enunciats. Aspectes cognitius i socials associats amb l'ús del llenguatge.

Els actes de parla.

Informació explícita i informació implícita en l'ús del llenguatge. Implicatures i pressuposicions pragmàtiques.

La noció de context. La dixi. El context i la noció d'entorn cognoscitiu. El problema de l'accessibilitat de la informació.

7. La variació lingüística

Variació en la comunitat lingüística: llengua, dialecte, subdialecte i idiolecte.

La variació estilística i els registres lingüístics. La variació social. La variació històrica. La variació geogràfica.

Llengua estàndard. Llengua oficial. Traducció i normalització lingüística.

Llengua franca, pidgins i criolls.

BLOC 4: EL PROCÉS DE TRADUCCIÓ

8. La traducció

El llenguatge com a vehicle cultural en el camp de la traducció.

Traducció intralingüística i traducció interlingüística. Llengua font i llengua terminal. Traducció: fase interpretativa i fase comunicativa. La doble interpretació en el procés de traducció: la interpretació del traductor i la del receptor final del missatge. Procés de transcodificació: codi. Procés de traducció: context. Unitat del procés de traducció: el discurs vs. la forma proposicional.

El problema de l'equivalència: contingut, estil i aspectes formals. Correspondència formal i equivalència dinàmica. Traducció i pertinència.

Context i traducció: el treball de documentació. L'estoc de coneixements del traductor-intèrpret.

BIBLIOGRAFIA

Manuals

Per a la preparació del programa de l'assignatura es recomana que els estudiants seleccionin i utilitzin regularment **un** dels sis manuals següents de bibliografia bàsica:

1.-

(a) AKMAJIAN, A.- DEMERS, R.A.- FARMER, A.K.- HARNISH, R.M. (1995) *Linguistics: An Introduction to Language and Communication*. Cambridge: The MIT Press, 4th edition.

[Capítols de la quarta edició: 1.- What is linguistics?; 2.- Morphology: The study of the structure of words; 3.- Phonetics and phonemic transcription; 4.- Phonology: The study of sound structure; 5.- Syntax: The study of sentence structure; 6.- Semantics: The study of meaning and denotation; 7.- Language variation; 9.- Pragmatics: The study of language use and communication; 10.- Psychology of language: Speech production and comprehension; 11.- Language acquisition in children; 12.- Language and the brain; Appendix: The written representation of language.]

(b) AKMAJIAN, A.- DEMERS, R.A.- HARNISH, R.M. (1979) *Linguistics. An Introduction to Language and Communication*. Cambridge: MIT Press, 1984 2nd Edition, 1992 3rd Edition. Trad. cast y adaptació de V. Demonte y M. Mora: *Lingüística: Una introducció al llenguatge y a la comunicació*. Madrid: Alianza Editorial (Alianza Universtaria Textos, 81), 1984.

[Capítols de la versió castellana: 1.- ¿Qué es la lingüística?; 5.- Comparación de los sistemas de comunicación animal; 6.- Fonología: La estructura de los sonidos; 7.- Morfología: La estructura de las palabras; 8.- Sintaxis: El estudio de la estructura de la oración; 9.- La variación en el lenguaje; 11.- Semántica: Estudio del significado y de la referencia; 12.- Pragmática: El estudio del uso del lenguaje y la comunicación lingüística; 13.- Lenguaje y cerebro.]

2.- FASOLD, R.- CONNOR-LINTON, J. (2006) *An Introduction to Language and Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press. Resources:
<http://www.cambridge.org/catalogue/catalogue.asp?isbn=0521612357&ss=res>

[Capítols: 1.- The sounds of language; 2.- Words and their parts; 3.- The structure of sentences; 4.- Meaning; 5.- Discourse; 6.- Child language acquisition; 7.- Language and the brain; 9.- Dialect variation; 10.- Language and culture; 11.- The politics of language; 12.- Writing; 13.- Second language acquisition]

3.- FINEGAN, E. (1989) *Language: Its Structure and Use*. Fort Worth: Harcourt Brace & Company. Second Edition, 1994. Fort Worth: Harcourt College Publishers. Boston: Heinle. Third Edition, 1999; Fourth Edition, 2004. Book companion site:
http://www.wadsworth.com/cgi-wadsworth/course_products_wp.pl?fid=M20b&discipline_number=300&product_isbn_issn=0838407943

[Capítols de la tercera edició: 1.- Languages and Linguistics; 2.- Words and their Parts: Lexicon and Morphology; 3.- The Sounds of Languages: Phonetics; 4.- The Sound Systems of Languages: Phonology; 5.- Sentence Structures and their Functions: Syntax; 6.- Meaning in Words and Sentences: Semantics; 7.- Language Universals and Language Typology; 8.- Speech Acts and Conversation: Pragmatics I; 9.- Information Structure: Pragmatics II; 10.- Language Variation across Social Situations: Registers; 11.- Language Variation across Social Groups: Dialects; 12.- Relationships between Writing and Speaking.]

4.- FROMKIN, V.- RODMAN, R.- HYAMS, N. (2003) *An Introduction to Language*. 7th Edition. Boston: Heinle.

[Capítols de la setena edició: 1.- What is Language?; 2.- Brain and Language; 3.- Morphology: The Words of Language; 4.- The Sentence Patterns of Language; 5.- The Meanings of Language; 6.- Phonetics: The Sounds of Language; 7.- Phonology: The

Sound Patterns of Language; 8.- Language Acquisition; 9.- Language Processing: Human and Computer; 10.- Language in Society; 12.- Writing: The ABCs of Language.]

5.-

(a) O'GRADY, W.- ARCHIBALD, J.- ARONOFF, M.- REES-MILLER, J. (2001) *Contemporary Linguistics. An Introduction*. Boston: Bedford / St Martin's. Fourth Edition. Student site:
<http://www.bedfordstmartins.com/linguistics/>

(b) O'GRADY, W.- DOBROVOLSKY, M.- ARONOFF, M. (1997) *Contemporary Linguistics. An Introduction*. Boston: Bedford / St. Martins. Third Edition.

(c) O'GRADY, W.- DOBROVOLSKY, M.- KATAMBA, F. (1997) *Contemporary Linguistics. An Introduction*. London: Longman (Learning about Language).

[Capítols: 1.- Language a preview; 2.- Phonetics: the sound of language; 3.- Phonology: the function and patterning of sounds; 4.- Morphology: the analysis of word structure; 5.- Syntax: the analysis of sentence structure; 6.- Interfaces; 7.- Semantics: the analysis of meaning; 9.- The classification of languages; 10.- Brain and language; 12.- Language Acquisition: the emergence of grammar; 14.- Language in social contexts; 15.- Writing and language; 16.- Animal communication.]

6.- RADFORD, A.- ATKINSON, M.- BRITAIN, M.- CLAHSSEN, H.- SPENCER, A. (1999) *Linguistics. An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press. Trad. cast. de N. Bel Rafecas: *Introducción a la lingüística*. Madrid: Cambridge University Press (Lingüística), 2000.

[Capítols: 2.- Sonidos y suprasegmentos; 3.- Variaciones y sonidos; 5.- Fonemas, sílabas y procesos fonológicos; 7.- Procesamiento de los sonidos; 9.- Clases de palabras; 10.- Construyendo palabras; 11.- Las lenguas y su morfología; 12.- El significado de las palabras; 14.- Procesamiento léxico y el léxico mental; 16.- Variación y cambio léxicos; 18.- Terminología básica; 19.- La estructura de la oración; 23.- Forma lógica; 25.- Procesamiento de las oraciones.]

Els estudiants que necessitin una introducció als conceptes bàsics poden consultar:

TUSÓN, J. (1984) *Lingüística. Una introducción al estudio del lenguaje, con textos comentados y ejercicios*. Barcelona: Barcanova (Textos Universitarios), 1985 2a edició; 1991 4a edició.

[1.- Las señales; 2.- La comunicación y el lenguaje; 3.- El lenguaje y las lenguas; 4.- La lingüística y sus objetivos; 8.- Cómo se organiza una lengua; 9.- Gramática; 10.- Semántica; 11.- Fonética y fonología; 12.- Las lenguas y las diferencias culturales; 13.- La lengua y las diferencias sociales y geográficas.]

TUSON, J. (1999) *Introducció al llenguatge*. Barcelona: Edicions Proa - Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya (Biblioteca Oberta).

[1.- Els orígens del llenguatge; 2.- El model de la comunicació i els tipus de senyals; 3.- Les llengües del món: diversitat i unitat; 4.- Les varietats lingüístiques i el canvi; 5.- Història de la lingüística.]

Lectures obligatòries

A més d'aquests manuals els estudiants han de fer les següents **lectures obligatòries**, la comprensió de les quals serà objecte d'avaluació en les dues proves:

Tema 0: Conceptes generals i prejudicis lingüístics

Una de les dues lectures següents:

MORENO CABRERA, J.C. (2000) *La dignidad e igualdad de las lenguas. Crítica de la discriminación lingüística*. Madrid: Alianza Editorial (Filología y Lingüística). [Apéndice A: "Cien mitos, prejuicios y tópicos sobre las lenguas"]

TUSON, J. (1988) *Mal de llengües. A l'entorn dels prejudicis lingüístics*. Barcelona: Empúries (Biblioteca Universal, 36), 1991 8ena edició. Trad. lliure de l'autor: *Los prejuicios lingüísticos*. Barcelona. Octaedro (Lenguaje y Comunicación), 1997.

Tema 1: La naturalesa del llenguatge humà

Els capítols corresponents del manual escollit

Tema 2: L'estructura fonètica i l'estructura fonològica

LLISTERRI, J. (1996) "Los sonidos del habla", dins MARTÍN VIDE, C. (Ed.) *Elementos de lingüística*. Barcelona: Octaedro (Octaedro Universidad, Textos) pp. 67 – 91 i 108 – 113.

Tema 3: L'estructura morfològica i el significat lèxic

Els capítols corresponents del manual escollit.

Tema 4: L'estructura sintàctica

HERNANZ, M.L.- BRUCART, J.M. (1987) *La sintaxis 1. Principios teóricos. La oración simple*. Barcelona: Crítica (Enseñanza / Crítica "Textos"). [Caps. 1 "La sintaxis", 2 "La oración" i 3 "El orden básico de las palabras en la oración y sus modificaciones"]

Tema 5: L'estructura semàntica

Una de les dues lectures següents:

ESPINAL, M.T. (1996) "El significado", dins MARTÍN VIDE, C. (Ed.) *Elementos de lingüística*. Barcelona: Octaedro (Octaedro Universidad, Textos) pp. 247-265.

ESPINAL, M. T. (coord.) - MACIÀ, J.- MATEU, J.- QUER, J.- YNGLÈS, M.T. (2002) *Semàntica. Del significat del mot al significat de l'oració*. Barcelona: Ariel (Ariel Lingüística). [Caps. 5 “Semàntica 1. Predicació i quantificació” i secció 6.1 del capítol 6 “Semàntica II: Modificació i intensionalitat”]

Tema 6: L'actuació lingüística

REYES, G. (1995) *El abecé de la pragmática*. Madrid: Arco/Libros (Cuadernos de lengua española), 1996 2a edició.

Tema 7: La variació lingüística

ROTAETXE AMUSATEGI, K. (1996) "Lenguaje y sociedad: sociolingüística", dins MARTÍN VIDE, C. (Ed.) *Elementos de lingüística*. Barcelona: Octaedro (Octaedro Universidad, Textos) [1 “Lengua, gramática, uso”, 2 “Marco conceptual en sociolingüística”, 4 “El uso de la lengua”, 5 “Bilingüismo y diglosia”, 6 “Lenguas en contacto” i 7 “Política y planificación lingüísticas”]

Tema 8: La traducció

ESPINAL, M.T. (1990) “L'especulació en teoria de la traducció”, *Els Marges* 41: 3-14.

PROGRAMACIÓ D'ACTIVITATS

Els estudiants matriculats tindran accés als materials de l'assignatura al Campus Virtual (<http://cv.uab.cat>) de la UAB: Guia docent i bibliografia essencial; bibliografia general i específica per a cada tema del programa; dossier d'exercicis.

Activitats presencials

Treball presencial a l'aula: 50h

- Adquisició dels continguts mitjançant exposicions i presentació de materials per part del professor i mitjançant discussions de grup
- Realització d'exercicis, resposta a preguntes i comentari de lectures

Activitats no presencials

Treball tutoritzat no presencial: 45h

- **Lectures obligatòries**

Els estudiants han de fer les lectures obligatòries indicades a l'apartat “Bibliografia”, la comprensió de les quals serà objecte d'avaluació als dos exàmens realitzats durant el curs i a l'examen de la segona convocatòria.

- **Exercicis**

Durant el curs els estudiants podran realitzar un dossier d'exercicis que serà disponible des de començament de curs als materials de l'assignatura al Campus Virtual (<http://cv.uab.cat>) de la UAB

Activitats autònomes

Treball autònom: 15h

- Lectura de bibliografia complementària
- Consulta de recursos a Internet recomanats
- Assistència a conferències recomanades

Activitats d'avaluació

Avaluació: 5h

- Exàmens

Els exàmens constaran de diverses preguntes de resposta múltiple sobre els continguts del temari de l'assignatura i de les lectures obligatòries.

El primer examen es realitzarà durant la setmana dedicada a l'avaluació del primer semestre i serà sobre els temes 0, 1, 2 i 3 del programa. El segon examen es farà durant la setmana dedicada a l'avaluació del segon semestre i serà sobre els temes 4, 5, 6, 7 i 8 del programa.

L'examen de la segona convocatòria es realitzarà el **dimarts 8 de setembre de 2009** i serà sobre tots els temes del programa.

COMPETÈNCIES A DESENVOLUPAR

- Destriar els coneixements científics sobre el llenguatge dels prejudicis lingüístics

Indicador: Avaluar i argumentar sobre diversos tòpics i prejudicis lingüístics

- Capacitat d'explicar els fonaments i principis del llenguatge i les propietats i característiques de les llengües naturals.

Indicador: Contestar preguntes i resoldre exercicis que permetin detectar el grau de coneixement dels alumnes sobre els fonaments i principis que regulen el llenguatge i les llengües naturals

- Capacitat d'identificar els components bàsics de les estructures (fonètica, fonològica, morfològica, lèxica, sintàctica i semàntica) de les llengües

Indicador: Contestar preguntes i resoldre exercicis que permetin detectar el grau de coneixement dels alumnes sobre els components que regulen les estructures (fonètica, fonològica, morfològica, lèxica, sintàctica i semàntica) de les llengües

- Capacitat d'analitzar i comparar les estructures fonològiques, morfològiques i sintàctiques de les llengües

Indicador: Contestar preguntes i resoldre exercicis que permetin detectar el grau de coneixement dels alumnes sobre les diferències estructurals entre les llengües

- Capacitat de descriure i analitzar les relacions interoracionals en la formació de discursos coherents

Indicador: Saber detectar el grau de coherència de diferents discursos i identificar-ne els factors que contribueixen a aquesta coherència

- Capacitat de reconèixer els principis que regeixen la variació en l'ús de les llengües

Indicador: Saber identificar diferents variants lingüístiques i el seu grau d'adequació a diferents contextos i estils discursius

- Capacitat d'explicar els fonaments del procés de traducció des dels punts de vista lingüístic, comunicatiu i interpretatiu

Indicador: Saber identificar i explicar els fonaments bàsics del procés de traducció a partir de preguntes i activitats teòriques o pràctiques

- Capacitat de treballar amb les obres bàsiques de referència, amb les eines i amb els recursos emprats en l'estudi del llenguatge i de les llengües

Indicador: Saber resoldre activitats puntuals que requereixen individualment o en grup la consulta de material bibliogràfic, la consulta de recursos lingüístics i tasques de documentació

AVALUACIÓ

PRIMERA CONVOCATÒRIA

La qualificació final de la primera convocatòria es computarà de la manera següent: 50% corresponent a l'examen dels temes 0, 1, 2 i 3; 50% corresponent a l'examen dels temes 4, 5, 6, 7 i 8. L'avaluació del dossier d'exercicis pot millorar la qualificació final.

- **Exàmens**

El fet de no presentar-se a algun dels dos exàmens implicarà una puntuació de 0 (zero) en l'examen corresponent. No hi haurà recuperacions d'aquestes proves.

- **Exercicis**

Els estudiants podran realitzar un dossier d'exercicis que serà disponible des de començament de curs als materials de l'assignatura al Campus Virtual (<http://cv.uab.cat>) de la UAB.

S'avaluarà positivament no només la seva resolució correcta, sinó també la capacitat de l'estudiant de reflexionar i de comunicar allò que ha après amb els diferents exercicis.

La presentació per escrit de la totalitat del dossier d'exercicis proposats, sempre i quan aquests es realitzin individualment, podrà millorar la qualificació final. Aquest dossier es presentarà no més tard del **29 de maig de 2009**.

SEGONA CONVOCATÒRIA

- **Examen**

La puntuació obtinguda a l'examen del dia 8 de setembre de 2009 equivaldrà al 100% de la qualificació de la segona convocatòria.

- **Exercicis**

La presentació per escrit de la totalitat del dossier d'exercicis, sempre i quan aquests es realitzin individualment, podrà millorar la qualificació final. Aquest dossier es presentarà no més tard del dia de l'examen.

CAMPUS VIRTUAL

Els estudiants matriculats tindran accés als materials de l'assignatura al Campus Virtual (<http://cv.uab.cat>) de la UAB:

- Programa i bibliografia essencial
- Bibliografia general i específica per a cada tema del programa
- Dossier d'exercicis

SUPORT LINGÜÍSTIC

Les classes de l'assignatura s'impartiran en català i aquesta serà també la llengua emprada en els enunciats dels exàmens i dels exercicis. Els estudiants podran lliurar els treballs en català o en castellà.

El Servei de Llengües de la UAB ofereix cursos de formació en llengua catalana:

<http://www.uab.cat/sim/>